

HASIERAN (1,1—11,32)

Munduaren eta gizadiaren jatorria (1,1—5,32)

Zeru-lurren kreazioa

1 ¹ Hasieran, Jainkoak zeru-lurrak egin zituen*. ² Lurra nahas-mahas hutsa zen: leize handiaren gain ilunbea. Jainkoaren arnasa* uren gainean zebilen.

³ Eta Jainkoak esan zuen: «Izan bedi argia».

Eta izan zen argia. ⁴ Ikusi zuen Jainkoak argia ona zela* eta bereizi egin zuen ilunbeetatik: ⁵ argiari «egun» eman zion izen eta ilunbeei «gau». Honela, lehen eguna burutu zen*.

⁶ Jainkoak esan zuen: «Izan bedi sabaia* uren artean, goiko eta beheko urak bereiz ditzan».

Eta hala izan zen. ⁷ Jainkoak sabaia egin zuen eta sabai azpiko urak sabai gainekoetatik bereizi zituen. ⁸ Jainkoak

sabaiari «zeru» eman zion izen. Honela, bigarren eguna burutu zen.

⁹ Jainkoak esan zuen: «Bil bitez multzoan* zeru azpiko urak eta ager bedi lehorra».

Eta hala izan zen. ¹⁰ Lehorrari «lur» eman zion izen eta ur-multzoari «itsaso». Eta Jainkoak ona zela ikusi zuen.

¹¹ Jainkoak esan zuen: «Eman bitza lurra belar hezea, hazidun landareak eta orotariko frutarbolak beren hazi eta guzti».

Eta hala izan zen. ¹² Eta lurra orotariko hazidun landareak eta frutarbolak beren hazi eta guzti eman zituen. Eta Jainkoak ona zela ikusi zuen. ¹³ Honela, hirugarren eguna burutu zen.

¹⁴ Jainkoak esan zuen: «Izan bitez argizagiak* zerusabaian, eguna eta gaua

1,1 *Hasieran, Jainkoak zeru-lurrak egin zituen. 2 Lurra...*: Honela ere itzul daiteke: *Jauna zeru-lurrak egiten hastean, 2 lurra...* **1,2** *Jainkoaren arnasa*: Hebraierazko hitzak *haize*, *arnasa* nahiz *izpiritu* esan nahi du. Beraz, honela ere itzul daiteke: *Jainkoaren izpiritua* edo *haizerauntsia* (*Jainkoaren* superlatiboa adierazteko ere erabiltzen dela kontuan harturik). **1,4** *ona zela*: Lehen kap.an errepikatzen den tx. honetako *ona*, *ederra* ere itzul zitekeen, kreazioak sortzen duen poza eta gozamena adieraziz. **1,5** *lehen eguna burutu zen*: H.h., *izan zen arratsaldea*, *izan zen goiza*, *egun bar*; berdin beste egunetarako. Testu hau idatzi zen garaian, eguna arratsaldean hasten zela uste zen. **1,6** *sabaia*: Ortzea ganga edo sabai solidotzat jotzen zuten antzinanean, gaineko eta azpiko ur-multzoak bereizten zituelarik (ik. 7,11 oh.). **1,9** *multzoan*: Grekozko itzulpenaren arabera; hebraierazkoak *toki batean* dio. **1,14** *argizagiak*: Erljio paganok astroak jainkotzat zituzten bitartean, hemen sorkari huts dira, lurra argitzeko eta liturgi egutegia finkatzeko ezarriak.

1,1 Kreazioa 2,4-25; Is 42,5; Sal 8; 89,10-13; 104; Jb 26,7-14; 38; Es 8,22-31; Si 16,26—17,4; Jn 1,1-3; Kol 1,15-17. **1,3** Izan bedi argia 2 Ko 4,6. **1,5** argia/ilunbeak Is 45,7; 60,19-20; Ap 22,5. Ik. Jn 8,12. **1,14** argizagiak zerusabaian Is 40,26; Jr 31,35; Ba 3,33-35.

beretzeko, eta jaiak, egunak eta urteak ezagutarazteko. ¹⁵ Izan bitez zerusabaian lurrari argi egiteko».

Eta hala izan zen. ¹⁶ Jainkoak bi argizagi handi egin zituen: handiena egunaren gain jartzeko eta txikiena gauaren gain. Eta izarrak ere egin zituen. ¹⁷ Zerusabaian ezarri zituen lurrari argi egiteko, ¹⁸ egunaren eta gauaren gain jartzeko, argia eta ilunbea beretzeko. Eta Jainkoak ona zela ikusi zuen. ¹⁹ Honela, laugarren eguna burutu zen.

²⁰ Jainkoak esan zuen: «Egin bezate urek borbor bizidunez; egin bezate hegaztien hegaztiekin lurraren gainean, airean».

²¹ Jainkoak itsas arraintzarrak sortu zituen, uretan borbor dabiltzan orotariko bizidunak eta orotariko hegaztiak. Eta Jainkoak ona zela ikusi zuen. ²² Eta bedeinkatu egin zituen*, esanez: «Sor itzazue umeak, ugalduek eta bete itsas urak; ugal bitez hegaztiak ere lurraren gainean». ²³ Honela, bosgarren eguna burutu zuen.

²⁴ Jainkoak esan zuen: «Eman bitza lurrak orotariko bizidunak: abereak, piztiak eta narrastiak».

Eta hala izan zen. ²⁵ Jainkoak orotariko bizidunak sortu zituen: abereak, piztiak eta narrastiak. Eta Jainkoak ona zela ikusi zuen.

²⁶ Jainkoak esan zuen: «Egin dezagun gizakia; izan bedi gure antzeko, gure irudiko; menpera ditzala itsasoko arrainak, zeruko hegaztiak, abereak, basapiztiak* eta lurrean narrastaka dabiltzan piztia guztiak».

²⁷ Jainkoak, beraz, bere antzeko egin zuen gizakia, Jainkoaren beraren irudira egin zuen; ar eta eme egin zituen.

²⁸ Eta bedeinkatu egin zituen, esanez: «Sor itzazue umeak eta ugalduek, bete lurra eta izan haren nagusi; menpera itzazue itsasoko arrainak, zeruko hegaztiak eta lurrean narrastaka dabiltzan piztia guztiak».

²⁹ Jainkoak esan zien: «Hara, zeuei ematen dizkizuet lurrarean diren hazidun landare guztiak eta hazidun frutabola guztiak; horiek izango dituzue janari. ³⁰ Abere, zeruko hegazti eta lurrean narrastaka dabiltzan bizidun guztiak, berriz, belar hezea ematen diet janari».

Eta hala izan zen. ³¹ Eta egin zuen guztia oso ona zela ikusi zuen Jainkoak. Honela, seigarren eguna burutu zuen.

2 ¹ Honela burutu zituen Jainkoak zeru-lurrak, berauetan dagoen guztia-ekin. ² Zazpigarren egunerako burutu zuen Jainkoak berak eginiko lana eta zazpigarren egunean lanari utzi, ³ eta bedeinkatu egin zuen zazpigarren eguna* eta sagaratu, egun horretan hartu baitzuen atsedean kreazio-lanetik. ⁴ Hau da zeru-lurren kreazioaren historia*.

Gizakiaren kreazioa

Jainko Jaunak zeru-lurrak egin zituen, ⁵ ez zegoen oraindik landaririk lurrean, ezta belarrik ere erneta, Jainko Jaunak ez baitziren oraindik lurrari euririk eman, eta ez baitzen lurra lantzeko gizakirik. ⁶ Hala ere, lurrak lantzeko zuten lurruna zerion lurrari.

⁷ Orduan, Jainko Jaunak lur-hautsez gizona moldatu zuen; sudurzuloetan bizi-arnasa putz egin zion, eta gizona bizidun bilakatu zen. ⁸ Ondoren, Jainko

1,22 bedeinkatu egin zituen: Bibliaren pentsaeran bedeinkazioa ez da izpirituzko dohaina bakarrik; Jainkoarengandiko indar moduko bat ere bada, naturan eta gizakiarengan bizi sortu eta garatzen duena. **1,26** basapiztiak: Siriar itzulpenaren arabera; hebraierazkoak *lur osoa* dio. **2,3** zazpigarren eguna: Larunbata da, Jaunari sagaratu beharreko atsedeen-eguna. Zazpigarren egunean Jaunak *lanari utzi (xabat)* eta atsedean hartu zuen. Horren ondorioz, larunbata (xabat) atsedeenari atxikia egongo da Israelen (ik. Ir 23,12) eta Jainkoaren eta herriaren arteko itunaren seinale bihurtuko (ik. Ir 32,12-17). **2,4** kreazioaren historia: H.h., *jatorriak*. Normalean, jatorri bateko ondorengoak adierazten ditu (5,1; 6,9; 10,1); testuinguru honetan *jaiotza, sorrera* bezala hartzen da.

1,16 bi argizagi handi Sal 104,19; 136,7-9; Si 43,1-10. **1,25** abereak, piztiak Sal 50,10-11. **1,26** Jainkoaren antzeko, irudiko 5,1,3; 9,6; Sal 8,5-6; Jkd 2,23; Si 17,3; 1 Ko 11,7; Kol 3,10; St 3,9. **1,27** ar eta eme 5,2; Mt 19,4. Ik. Ga 3,28. **1,28** Sortu umeak, ugalduek 8,17; 9,1,7. Ik. 1,22. // izan nagusi, menperatu 9,2; Sal 8,7-9; Jkd 9,2; 10,2; Si 17,2-4; St 3,7. **1,31** guztia oso ona Sal 104,24; Si 39,33-35; 1 Tm 4,4. **2,2** zazpigarren eguna Ir 20,11; 31,12-17; Heb 4,4. **2,7** bizi-arnasa gizonari Sal 104,29-30; Jb 33,4; 34,14-15; Koh 3,20; 12,7; 1 Ko 15,45-49.

Jaunak baratza landatu zuen Eden^{*}, ekialdean, eta hantxe ezarri moldaturiko gizona. ⁹ Orotariko zuhaitzak sortarazi zituen lurretik, ikusgarriak eta fruitu gozodunak. Baratza erdian bi zuhaitz ernearazi zituen: batak bizia ematen zuen eta besteak dena ezagutzeko ahalmena^{*}.

¹⁰ Edendik ibai bat sortzen zen; baratza ureztatu eta gero, lau adarretan banatzen zen. ¹¹ Lehenari Pixon zeritzan; urrea aurkitzen den Habilako^{*} lurraldea inguratzen du. ¹² Urre ona hangoa; badira han erretxina eta harribixiak ere. ¹³ Bigarrenari Gihon zeritzan; honek Etiopiako^{*} lurralde guztia inguratzen du. ¹⁴ Hirugarrenari Tigris, Axurko ekialdetik doana. Laugarrenari Eufates^{*}.

¹⁵ Jainko Jaunak gizona hartu eta Edengo baratzan ezarri zuen, landu eta zain zezan. ¹⁶ Eta agindu zion: «Baratzako zuhaitz guztietatik jan dezakezu; ¹⁷ baina ez jan dena ezagutzeko ahalmena ematen duen zuhaitzetik; hartatik jaten baduzu, hil egingo zara».

Emakumearen sorrera

¹⁸ Gero, esan zuen Jainko Jaunak: «Ez da on gizona bakarrik egotea; egin diezaiodan berari dagokion laguna».

¹⁹ Jainko Jaunak, landako abere guztiak eta zeruko hegazti guztiak lurrez moldatu eta gizonari eraman zizkion zein izen ezartzen zien ikusteko; hone-la, bizidun orok gizonak ezarritako izena izango zuen. ²⁰ Beren izena jarri zuen, beraz, abere guztiei, zeruko he-

gaztiei eta piztiei; baina berari zegokion lagunik ez zuen aurkitu. ²¹ Orduan, Jainko Jaunak lozorroan murgilarazi zuen gizona. Loak hartu zuenean, saihets-hezur bat kendu zion, hezuraren hutsunea haragiz bete ziolarik. ²² Jainko Jaunak gizonari^{*} kenduriko saihets-hezurrez emakumea moldatu eta gizonari eraman zion. ²³ Honek esan zuen:

«Hau bai dela
ene hezuraren hezur,
ene haragiaren haragi!
“Emakume” izango da deitua
gizakumeagandik^{*}
izan baita hartua».

²⁴ Hargatik, gizonak bere aitamak utziko ditu bere emaztearekin elkartzeko, eta bat berari^{*} izango dira.

²⁵ Larrugorri zeuden gizona eta emaztea; hala ere, ez zuten elkarren lotsarik.

Jainkoaren agindua hautsi

3¹ Sugea zen Jainko Jaunak egindako piztiarik maltzurrena.

Sugeak esan zion emakumeari:

—Jainkoak debekatu egin dizue, beraz, baratzako arbola guztietako fruituetarik jatea?

² Emakumeak erantzun:

—Ez, jan dezakegu baratzako arboletako fruituetarik. ³ Baratza erdian dagoen zuhaitzak bakarrik esan digu Jainkoak: «Ez jan horretatik, ezta ukitu ere, hil nahi ez baduzue».

⁴ — Ez zarete inolaz ere hilko —esan

2,8 Eden: Toki-izena da, non zegoen jakiterik ez dugun arren. Hebraierazko hitzak *atsegin* esan nahi duen hitzarekin zerikusia du. **2,9** batak bizia... ezagutzeko ahalmena: H.h., *biziaren zuhaitza eta ongiaren eta gaizkiaren ezagutzaren zuhaitza*. Bigarren zuhaitzari dagokionez, honela ere uler daiteke: *besteak, zoriontsu izateko jakituria*. **2,11** Pixon: Erabat ezezaguna zaigu. // *Habila*: Arabia iparraldean dago (ik. 10,29); baina Palestina hegoaldean, Egiptotik hurbil, dagoen lurralde bat ere izan daiteke (ik. 25,18). **2,13** Gihon: Ezezaguna hau ere, izen bera duen Jerusalem ondoko iturria izan ezik (ik. 2 Kro 32,30). // *Etiopia*: H.h., Kux, normalean Etiopia adierazten duen izena; baina bazen beste Kux bat ere, Madianen, Palestinaren hego-ekialdean. **2,14** Tigris, Eufates: Mesopotamia besarkatzen duten bi ibai ezagunak dira. Axur edo *Asiria* Mesopotamiako iparraldea da. **2,22** gizonari: Lehen kapituluetan *gizaki* edota *gizon* itzulitako hitza, 4,25etik aurrera *Adan* pertsona-izen bezala erabilitako hitza bera da. *Adan* lur esan nahi duen *adama* hitzetik eratorria da; izatez, ez da pertsona-izena, izen arrunta baizik, gizateria, gizon-emakume guztien multzoa, adierazten duena. **2,23** Emakume/gizakume: Hizjokoa egiten du hebraierazko *gizon* esan nahi duen hitzaren eta beraren femeninoaren artean, gizonaren eta emakumearen arteko kidetasuna azpimarkatzen. **2,24** bat bera: Edo *izaki bat bera*; h.h., *haragi bat bera*.

2,8 Eden 3,23-24; 4,16; Is 51,3; Ez 31,9.16.18; 36,35; Jl 2,3. **2,9** bizia ematen zuen zuhaitza 3,22; Es 3,18; Ap 2,7; 22,2,24. // dena (ongia eta gaizkia) ezagutzeko ahalmena 3,5.17.22; Dt 1,39; 2 Sm 14,17; 1 Erg 3,9; 7,15-16. **2,17** hil egingo zara Erm 6,23. Ik. Jkd 1,12-15. **2,18** dagokion laguna Es 18,22; Si 36,29. **2,22** emakumea gizonarentzat sortua 1 Ko 11,8-9; 1 Tm 2,13. **2,24** gizona eta emaztea Es 5,15-20; 31,10-31; Koh 9,9. // bat bera izango MI 2,14-15; Mt 19,5+. **3,1** Sugea Jkd 2,24; Jn 8,44; Ap 12,9; 20,2.

zion sugeak—. ⁵ Ongi daki Jainkoak, hartatik jan dezazuenean, begiak zabalduko zaizkizuela, eta bera bezalako bihurtuko zaretela, dena ezagutzeko ahalmena* lortuz.

⁶ Ikusi zuen emakumeak fruitua gozoa zela, arbola ikusgarria eta jakituria lortzeko desiragarria. Hartu zuen, beraz, haren fruituetariko bat eta jan egin zuen. Gero, bere senarrari eman eta honek ere jan egin zuen. ⁷ Orduan, begiak zabaldu zitzaizkien eta biluzik zeudela ohartu ziren. Piku-hosto batzuk josi eta estalki bana egin zuten.

⁸ Arratsean, gizonak eta emazteak baratzan zebilen Jainko Jaunaren oinotsa entzun zuten eta harengandik gorde egin ziren zuhaitz artean. ⁹ Baina Jainko Jaunak dei egin zion gizonari:

—Non zara?

¹⁰ Gizonak erantzun:

—Zure oinotsa baratzan entzun dudanean, beldurto eta gorde egin naiz, biluzik nagoelako.

¹¹ Jainkoak esan zion:

—Eta nork jakinarazi dizu biluzik zaudela? Galarazi nizun arbolako fruitua jan al duzu?

¹² Gizonak erantzun:

—Laguntzat eman didazun emakumeak fruitua eskaini dit eta jan egin dut.

¹³ Jainko Jaunak esan zion emakumeari:

—Zer egin duzu?

Emakumeak erantzun:

—Sugeak engainatu nau eta jan egin dut.

¹⁴ Orduan, Jainko Jaunak sugeari esan zion:

«Hori egin dualako, madarikatua hi abere guztien artean eta basapiztia guztien artean! Sabel gainean arrastaka ibiliko haiz eta hautsa jango duk

heure bizitzako egun guztietan.

¹⁵ Elkarren etsai egingo zaituztet hi eta emakumea, hire eta haren ondorengotza; honek burua zapalduko dik eta hik orpotik helduko diok».

¹⁶ Emakumeari esan zion:

«Haurdun gelditzean, oinazeak ugalduko dizkizut eta saminez izango dituzu haurrak; irrisak senarrarengana bultzatuko zaitu, eta hura izango duzu nagusi».

¹⁷ Eta gizonari esan zion:

«Emaztearen esanari jaramon egin eta galarazi nizun zuhaitzetik jan duzunez gero, madarikatua lurra zure erruz! Nekearen nekez aterako diozu janaria zeure bizitzako egun guztietan.

¹⁸ Sasia eta laharra emango dizkizu, basalandarez elikatu beharko duzu.

¹⁹ Zeure bekokiko izerdiz jango duzu ogia, lurrera itzuli arte, handik izan zara hartua eta: hautsa zara eta hautsera itzuliko zara».

Edendik kanporatuak

²⁰ Gizonak bere emazteari Eba, hau da, «Bizi», eman zion izen, bizidun guztien ama delako. ²¹ Jainko Jaunak laruzko arropaz jantzi zituen gizona eta emaztea. ²² Gero, Jainko Jaunak esan zuen: «Horra gizakia gutariko bat bihurtua, dena ezagutzeko ahalmena* duelarik. Ez dezala orain bizi-arbolako fruiturik hartu eta, hura janez, betirako bizi». ²³ Beraz, Jainko Jaunak, Edengo baratzatik bota egin zuen, lurra landu

3,5 dena ezagutzeko ahalmena: Ik. 2,9 oh. **3,22 gutariko:** Gu horrek Jainkoaren ahotan, honek, gorte gisa, bere inguruan dituen jainkozko izakiak adierazten ditu. // *dena ezagutzeko ahalmena:* Ik. 2,9 oh.

3,5 Jainkoa bezalako 3,22. Ik. Is 14,14; Ez 28,2; 2 Ts 2,4. **3,6** tentazioaren lilura St 1,13-15. **3,10** biluzik Is 20,2-4; Ap 3,18; 16,15. **3,13** Sugeak engainatu 2 Ko 11,3; 1 Tm 2,14. **3,15** Elkarren etsai Ap 12,17. **3,16** haurrak saminez 35,16-18; Jn 16,21+; Ap 12,2. **3,17** madarikatua lurra 5,29; Os 4,3; Erm 8,20. Ik. 8,21. // lanaren nekea 4,12; Jb 7; Koh 2,22-23. **3,18** sasiak eta laharak Heb 6,8. **3,19** hautsa zara Sal 90,3; 104,29; Koh 3,20; 12,7. Ik. 2,7+. **3,22** Gutariko bat bihurtu 3,5+. // bizi-arbola 2,9+. **3,23** Edengo baratza 2,8+.

zezan, handik izan baitzen hartua.

²⁴ Gizakia bota ondoren, izaki hegadun batzuk jarri zituen Edengo baratzaren ekialdean, suzko ezpata distiratsuak zitu-tuztela*, bizi-arbolarako pasabidea ixteko.

†Spain
Basque
Bible, DC
1994
ICF
UBS
Madrid